

JAVASLAT

a

**Pápa-Tapolcafőn eredő Tapolca-patak és forrásvidéke
a közvetlenül hozzákapcsolódó tanösvénnyel
a Pápa értéktárba történő felvételéhez**

Készítette:

Somfai Balázs

és

Somogyi Zoltán (név)

.....

.....

(aláírás)

Pápa-Tapolcafő, 2017. január 30. (település, dátum)

(P. H.)

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:
Név: **Somfai Balázs**
Levelezési cím: **8200 Veszprém, Diósy Márton u. 2/C, VI/18.**
Telefonszám: **06 20 546 1797**
E-mail cím: **somfai.balaazs@hotmail.com**

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:
Somogyi Zoltán a Tapolcafői Kertbarátkör Közhasznú Egyesület elnöke
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:
Név: **Somogyi Zoltán**
Levelezési cím: **8598 Pápa, Simaházi utca 12.**
Telefonszám: **06 20 444 0381**
E-mail cím: **somogyiz@globonet.hu**

II. A NEMZETI ÉRTEK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése **Pápa-Tapolcafőn eredő Tapolca-patak és forrásvidéke a közvetlenül hozzákapcsolódó tanösvénnyel**
2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása
agrár- és élelmiszergazdaság   egészség és életmód   épített környezet
ipari és műszaki megoldások   kulturális örökség   sport
természeti környezet x   turizmus és vendéglátás
3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye
4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik
települési   tájegységi   megyei   külhoni magyarság
5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása
6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett
7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)
8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: [-](#)

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték **fényképe** vagy audiovizuális-dokumentációja
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

3. A Tapolca-patak újjászületett pápa-tapolcafői forrásai.

5-6. Az Északi-Bakony nyugati lejtőin eredő és eredetileg a Marcal-folyóba torkolló Tapolca-patak forrásvidéke a közvetlenül hozzákapcsolódó tanösvénnyel.

- Az átlagosnál melegebb vizű, hajdan bő vízhozamú Tapolca-patak az egyik legfontosabb természetföldrajzi tényező volt Pápa város településtörténetében: ivóvíz; számos lisztőrlő malmot és kallómalmokat, papiros malmokat hajtó és évszázadokon át működtető folyóvíz; vize ezenkívül irhások, kelmefestők és más kézművesiparosok számára az áztatáshoz és egyéb műveletekhez nélkülözhetetlen segédanyag volt. A Tapolca a végvári korban a város és a vár védelmét szolgáló duzzasztott tó vizének fő táplálója. Békés időkben szervezett fürdőzőhelyek létesítésének, városi ligetek, sétahelyek kiépítésének ösztönzője, versek és festmények ihletője. Az urbanizáció jeleként a Tapolca a legbővebb források befoglalásával 1898-ban a városi vízmű táplálójává lett, amely 1936-ig, a nyomásfokozó megépítéséig egyedül a gravitáció által teljesítette rendeltetését. A modernizáció túlhajtása következtében azonban, a bakonyi mélyművelésű bányászat érdekében végzett karsztvízszint süllyesztés nem kívánt következményeként a Tapolca vízhozama egyre csökkent, majd a források 1967–1968 folyamán teljesen elapadtak. Elhalt a patak is, medre a városban nagyrészt feltöltődött vagy betemették, idők során több helyen be is építették. A bakonyi bauxit- és szénbányák 1990 utáni bezárása és ezért a vízkiemelés leállítása révén a mélyégi karsztvíz szintje lassan emelkedni kezdett, és 2010 tavaszán a tapolcafői források ismét a felszínre törtek.

- Az örvendetes megújulás ugyan csak részleges lehet, a három régi tó közül egyedül az Örvény-tó képződött újra, ám a falunak a Tapolcafő nevet is egykor adó források 42–43 év utáni újjászületése a falu (városrész) egész társadalmát cselekvésre készítette. A mozgalom motorja a Tapolcafői Kertbarátkör Közhasznú Egyesület, partnerei a városi és a városrészi önkormányzat és a Pápai Víz- és Csatornamű Zrt. A 2010-ben bejegyzett kertbarátkör buzgalmából elkészült az újjászülető patak első 600 méterét kísérő mintaszerű tanösvény, az élő és az élettelen természet számos látnivalójával, melyeket magyarázó táblák szemléltetnek. A tanösvényen, mint tematikus túraútvonalon ivókút és szalonnasütő hely is létesült. A tanösvényt 2011. III. 22-én, a víz világnapja alkalmából adták át ünnepélyesen. 2013. IX. 7-én pedig az egykori Forrásfői-malom helyén emlékjelszerű malomkereket avattak a Tapolcán valaha települt 33 malom emlékére. Egyúttal elhatározták, hogy ezután szeptember első hétvégéjén évente megrendezik a tapolcafői forrás napját (ünnepét). A Tapolca-források újjászületésének népszerűsítésére a kertbarátkör több füzetet, képes falinaptárakat és képes levelezőlapokat jelentetett meg.

- Pápa városnak a történelem évszázadain át fő lételeme, a Tapolca-patak újra él és élteni környezetét. A források újbóli feltörése a természet örök körforgását példázza és a természet rendjébe beavatkozó ember felelősségvállalásának elmulaszthatatlan kötelezettségére figyelmeztet. A ritka természeti látnivalókra alapozott tanösvény a természetjáráshoz, a természetvédelemre való neveléshez és a szabadidő tartalmas

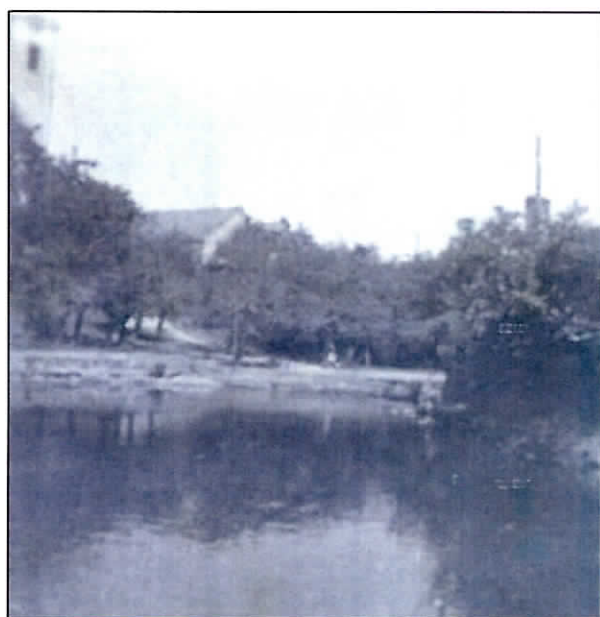

felhasználásához nyújt lehetőséget. Egy kőhajításnyira a főúttól, a paradicsomi nyugalomnak és a természet békéjének egy darabkáját kínálja minden turista és természetkedvelő számára.

¶ A szakirodalomból és a bőséges helyismereti említésekéből:

- Mohácsi Pál: A város vizei. = Pápa város egyetemes leírása. Összeáll.: Kapossy Lucián. Pápa, 1905 (újra: 1989): 6--11. old.
- Bognár Imre Ede: Pápa településföldrajza. Pápa, 1943: 154 oldal, különösen: 21--27. old.
- Ferencz Károly: Pápa és tágabb környékének földtörténeti és földrajzi ismertetése. = Tanulmányok Pápa város történetéből. [I. köt.] A kezdetektől 1970-ig. Főszerk.: Kubinyi András. Pápa, 1994: 15--28. old.
- Németh Péter: A Pápai-Bakonyalja. Földrajzi tanulmány. Pápa, 1995.
- Gergely Ferenc: Geomorfológiai megfigyelések az Északi Bakony területén. Bp., 1938: 60 oldal, különösen: 16--18. old.
- Wöller István: A Tapolca vízimalmi Pápán és környékén. Pápa, 1994.
- Gulyás József--Végvári Andrásné: Egy eltűnt folyó nyomában. A pápai Tapolca-patak az 1960-as évek elején. Pápa, 2006.
- Emlékképek. Mesél a Tapolca. Összeáll.: Somogyi Zoltán. Pápa, 2010.
- Emléklap az újra előbukkanó Tapolca források emlékére /2010/ Somogyi Zoltán
- [Ihász Lajosné Jókai Etelka] Etelke: A mi kis Tapolczánk. = *Pápai Lapok*, 1884/32 (VIII. 10): 1--2. Benne érzékletes korabeli leírás a forrásvidékről!
- Bali József: Megkondult a kápolnaharang. Novellák. Pápa, 2000: 240 oldal. Benne: Emlékek és mindennapok Tapolcafőn. (170--174. old.) Emléktöredékek, részben a biológus szemével.
- Kis ismertető Tapolcafőről és a Tapolca-Forrás Tanösvényről /kiadta: Tapolcafői Kertbarátkör 2012. / Somogyi Zoltán
- Sz. n.: Óselem és őserő. (Tudósítás a Tapolcafői Kertbarátkör eredményeiről.) = *Napló* (Veszprém), 2014. III. 14: 15.
- Ismertetés a Tapolca-patakról a Marcal-folyó honlapján [<http://www.marcal.hu/tapolca.php>]

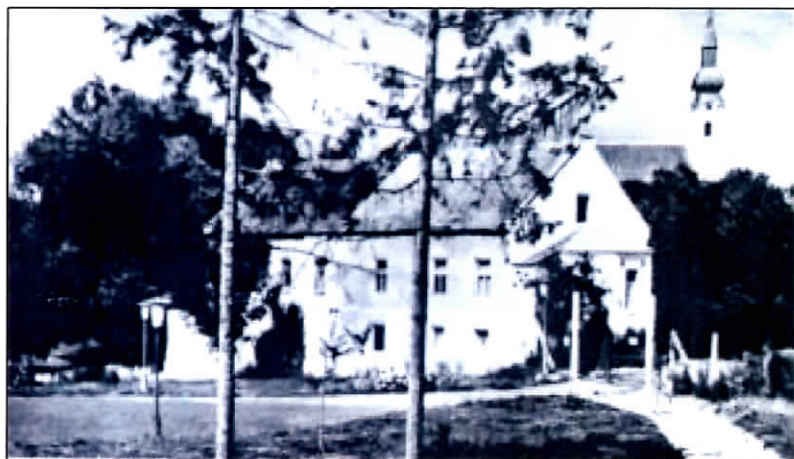
1.sz.melléklet

A Pápai Jókai Mór Városi Könyvtár fotótárából. (Szarkáné Svastics Klára fotói)

2.sz.melléklet

3. sz. melléklet

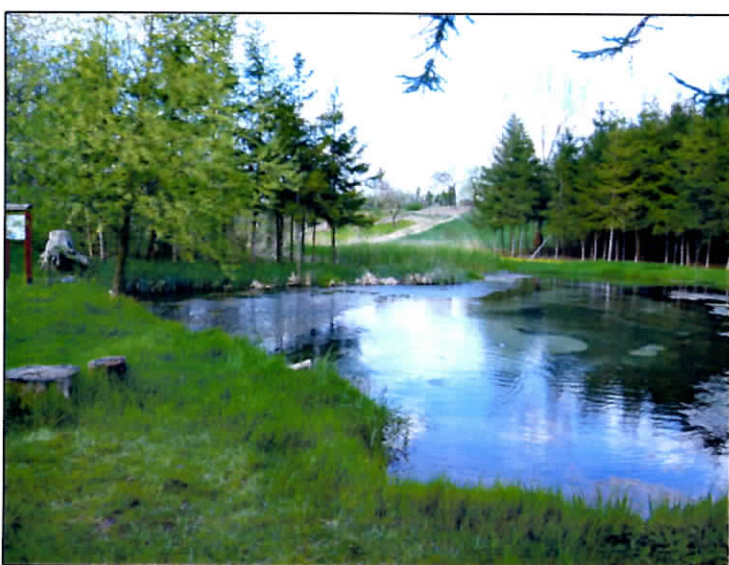
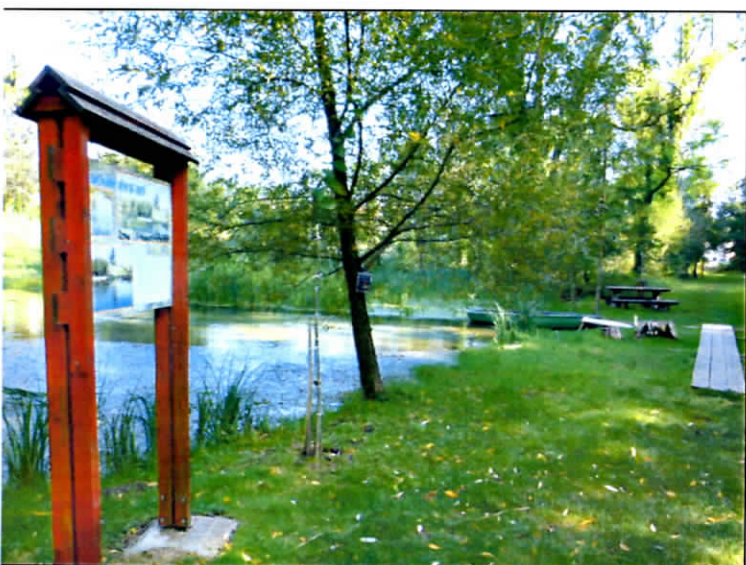

4. sz. melléklet

Mai képek a Tapolca-patak forrásvidékéről és a közvetlenül hozzákapcsolódó tanösvényről.

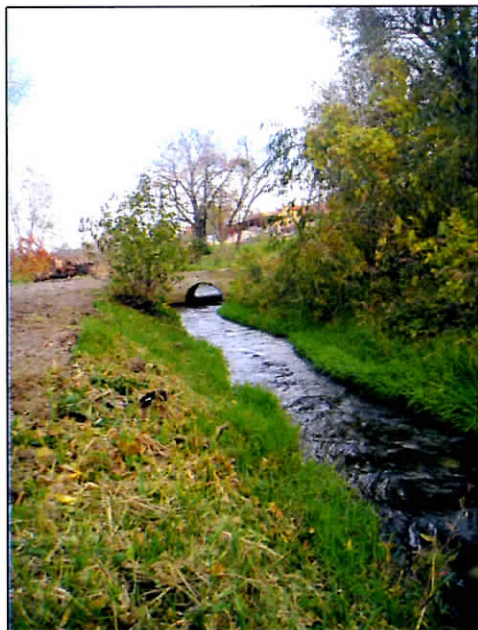
Fotó: Somogyi Zoltán

Mai képek a Tapolca-patak forrásvidékéről és
a közvetlenül hozzákapcsolódó tanösvényről.
Fotó: Somogyi Zoltán

5. sz. melléklet

TAPOLCA FORRÁS TANÖSVÉNY, Tapolcafő (Képeslap)
Kiadja: A TAPOLCAFŐI KERTBARÁTKÖR KÖZHASZNÚ EGYESÜLET-2011
Fotó: Somogyi Zoltán

TAPOLCA FORRÁS TANÖSVÉNY, Tapolcafő (Képeslap)
Kiadja: A TAPOLCAFŐI KERTBARÁTKÖR KÖZHASZNÚ EGYESÜLET-2012
Fotó: Somogyi Zoltán

FORRÁSFŐI MALOM MALOMKERÉKKEL, Tapolcafő (Képeslap)
Kiadja: A TAPOLCAFŐI KERTBARÁTKÖR KÖZHASZNÚ EGYESÜLET-2013
Háttérkép: Forrásfői Malom Mészáros László festménye   Fotó: Somogyi Zoltán

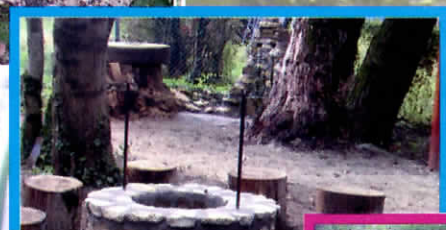

MALOMKERÉK ESTI FÉNYBEN, Tapolcafő (Képeslap)
Kiadja: A TAPOLCAFŐI KERTBARÁTKÖR KÖZHASZNÚ EGYESÜLET-2014
Fotó: Kecskés Róbert

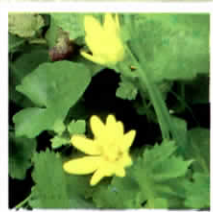

Tel.: 0689 318435
0620 2612997

TAPOLCA-FORRÁS TANÖSVÉNY

A tanösvény a TAPOLCAFŐI KERTBARÁT KÖR
EGYESÜLET kezdeményezésére a PÁPAI VÍZMŰ
ZRT. és a PÁPAI POLGÁRMESTERI HIVATAL
támogatásával készült 2011-ben.

Fotó: Somogyi Zoltán

Kiadja: TAPOLCAFŐI KERTBARÁT KÖR KÖZHASZNÚ EGYESÜLET

TAPOLCAFŐ

Tapolcafőt a XIV. század óta említik az írásos források. 1848-ig a győri püspök nemeseinek helysége, ún. prédiálista falu volt. Kiváltságos helyzetét tükrözte pecsétje, amely jobbra forduló, mancsában görbe szablyát tartó oroszlánt ábrázolt.

Emlékszoba
Tel.: 06702742836

TÖPÉRI KŐFEJTŐ
BARLANG

TAPOLCA-FORRÁS TANÖSVÉNY

Tapolcafői láprét TT

A Pápai-Bakonyalja-kistájon belül található terület, mely a Kalapács-ér mentén helyezkedik el. A lápréten kialakult magas sásos foltok őrzik a terület egyik legértékesebb botanikai ritkaságát, reliktum fajtát a zergeboglárt (*Trollius europaeus*). A TT 1990-ben került természetvédelmi oltalom alá, megőrizendő a terület természeti értékeit.

Töperi kőfejtő barlangja

Tapolcafő határában, a községtől K-re fekvő, elhagyott Töperi kőfejtő (Kiskőhányás) felsőkrétakorú inoceramuszos mészkövében. A barlang mintegy 20 méter hosszú, járható, folyosószerű üreg.

JAVASLAT

a

Pápa-Tapolcafőn eredő Tapolca-patak és forrásvidéke a közvetlenül hozzákapcsolódó tanösvénnyel a Pápa értéktárba történő felvételéhez

Még Petőfis diákként (2005-ben) „Volt egyszer egy Tapolca...” címmel írtam egy dolgozatot a „Földtani Örökségünk a Kárpát-medencében” pályázatra, melyben bemutattam e páratlan természeti és földtani értéket, ismertettem a forráshoz kapcsolódó barlangokat és kitértem a kultúrtörténeti vonatkozásokra (különös tekintettel a malmokra) is. A pályamunka összegzésében még csak reménykedtem, hogy városunk legmeghatározóbb vizének forrása „nem halt meg, csak beteg”, a föld mélyében „alszik” és várja, hogy egyszer ismét felébredhessen, felszínre törhessen. Ekkor még nem gondoltam, hogy a bányászat miatt elapadt források végül öt évvel később már majdnem teljes vízhozammal működni fognak. Még örvedetesebb volt az a tény, hogy ezután példaértékű összefogás valósult meg a Pápai Vízmű, a Tapolcafői Kertbarátkör Közhasznú Egyesület és más szervezetek között, melynek köszönhetően a Tapolca-patak forrása a település egyik fő turisztikai attrakciójává nőhetett. Ma már egy tanösvényen végigjárva minden érdeklődő megismerheti a Tapolca-patak múltját és jelenét is, sétálhat a bővizű patak mentén és megcsodálhatja az Örvényes-tavat is.

A Tapolca-patak tehát visszatért tetszhalott állapotából, de védelme, megőrzése ezután mindannyiunk kiemelt feladata, hogy most már mindig tisztán, bővizűen köztünk maradjon. Ezért és földtani- kultúrtörténeti jelentősége miatt szeretném javasolni a Tapolca-patak és forrásvidékét a közvetlenül hozzákapcsolódó tanösvénnyel együtt a Pápa értéktárba történő felvételét.

Róka József sk.
túraveető

Nyilatkozat

Alulírott, Szarkáné Svastics Klára Pápa-Tapolcafő, Forrás utca 8. szám alatti lakos, hozzájárulok a Pápa-Tapolcafőn eredő Tapolca-patak és forrásvidéke a közvetlenül hozzákapcsolódó tanösvénnyel a Pápa értéktárba történő javaslatához csatolt saját másolt fényképek további felhasználásához.

Pápa-Tapolcafő, 2017. január 30.

Szarkáné Svastics Klára